

Avaluació Psicològica Clínica en l'Edat Adulta

Codi: 105774

Crèdits: 6

Titulació	Tipus	Curs	Semestre
2502443 Psicologia	OT	4	2

Professor/a de contacte

Nom: Joan Deus Yela

Correu electrònic: joan.deus@uab.cat

Utilització d'idiomes a l'assignatura

Llengua vehicular majoritària: català (cat)

Grup íntegre en anglès: No

Grup íntegre en català: Sí

Grup íntegre en espanyol: No

Altres indicacions sobre les llengües

El català és, inicialment, la llengua vehicular de l'aula, però les diapositives són en castellà.

Equip docent

Josep Devi Bastida

Prerequisits

No hi ha cap prerequisit establert específicament per a aquesta assignatura, però és altament recomanable haver cursat o estar cursant simultàniament les assignatures de Psicopatologia de l'Edat Adulta i Trastorns de la Personalitat. És molt més eficaç aprendre a avaluar i poder establir un diagnòstic si es sap què s'ha d'avaluar.

Objectius

Aquesta assignatura forma part de la matèria de formació optativa, de la menció optativa en Psicologia Clínica en l'Edat Adulta que està ubicada al quart curs del Grau de Psicologia.

Aquesta assignatura es planteja com a objectiu general que l'estudiant sigui capaç d'identificar i delimitar el procediment i/o tècniques d'avaluació en psicologia clínica d'adults que han de ser utilitzats, més adientment, d'acord al cas plantejat en l'àmbit clínic. Més concretament els objectius específics de l'assignatura són:

1. Adquirir els coneixements bàsics sobre el procés d'avaluació en psicologia clínica en l'edat adulta: entrevista, diagnòstic diferencial i presa de decisions en el procés avaluatiu psicològic establert.
2. Adquirir els coneixements bàsics sobre les peculiaritats de l'avaluació psicològica clínica per diferents trastorns mentals en psicologia clínica en l'edat adulta.
3. Conèixer els instruments i tècniques d'avaluació més freqüentment emprats en l'àmbit clínic en l'edat adulta: criteris de selecció, normes d'administració i correcció i interpretació clínica dels resultats
4. Familiaritzar-se amb el procediment d'elaboració d'un informe psicològic clínic en l'edat adulta.

Competències

- Actuar amb responsabilitat ètica i amb respecte pels drets i deures fonamentals, la diversitat i els valors democràtics.
- Aplicar de manera crítica, reflexiva i creativa els coneixements, habilitats i valors adquirits.
- Aplicar tècniques per a recollir i elaborar informació sobre el funcionament dels individus, grups o organitzacions en el seu context.
- Elaborar i redactar informes tècnics sobre els resultats de l'avaluació, la recerca o els serveis sol·licitats.
- Escoltar activament per poder obtenir i sintetitzar la informació pertinent i comprendre el contingut.
- Formular hipòtesis sobre les demandes i les necessitats de les persones destinatàries.
- Identificar i reconèixer els diferents mètodes d'avaluació i diagnòstic en els diversos àmbits aplicats de la psicologia.
- Introduir canvis en els mètodes i els processos de l'àmbit de coneixement per donar respostes innovadores a les necessitats i demandes de la societat.
- Mantenir una actitud favorable envers l'actualització permanent a través de l'avaluació crítica de la documentació científica, valorant-ne la procedència, situant-la en un marc epistemològic i identificant-ne i contrastant-ne les aportacions en relació amb el coneixement disciplinari disponible.
- Obtenir i organitzar informació rellevant per al servei sol·licitat.
- Planificar l'avaluació dels programes d'intervenció.
- Reconèixer el codi deontològic i actuar de manera ètica.
- Reconèixer els determinants i els factors de risc per a la salut, i també la interacció entre la persona i el seu entorn físic i social.
- Valorar, contrastar i prendre decisions sobre l'elecció dels mètodes i dels instruments de mesura adequats en cada situació o context d'avaluació.

Resultats d'aprenentatge

1. Analitzar críticament els principis, valors i procediments que regeixen l'exercici de la professió.
2. Analitzar el contingut d'entrevistes clíniques relacionades amb casos pràctics en l'àmbit de la psicologia clínica amb adults.
3. Analitzar la qualitat de la informació recollida.
4. Analitzar una situació i identificar-ne els punts de millora.
5. Aplicar de manera crítica, reflexiva i creativa els coneixements, habilitats i valors adquirits.
6. Aplicar habilitats de comunicació.
7. Aplicar tècniques d'avaluació adequades a cada tipus de problema i nivell de complexitat.
8. Aplicar tècniques d'avaluació.
9. Demostrar que es coneixen els apartats d'informació rellevants d'informes dirigits a diversos objectius.
10. Diferenciar diverses aproximacions per a l'avaluació i el diagnòstic i classificar-les d'acord amb el context d'aplicació.
11. Diferenciar els diversos mètodes i instruments i la utilitat que tenen.
12. Distingir els criteris de qualitat dels instruments segons els contextos.
13. Elaborar diversos tipus d'informes.
14. Elaborar els resultats d'una manera operativa.
15. Explicar el codi deontològic, explícit o implícit, de l'àmbit de coneixement propi.
16. Identificar situacions que necessiten un canvi o millora.
17. Identificar variables funcionals d'adquisició i manteniment de problemes i trastorns en exemples de casos clínics.
18. Indicar els objectius d'intervenció.
19. Mantenir una actitud favorable envers l'actualització permanent a través de l'avaluació crítica de la documentació científica, valorant-ne la procedència, situant-la en un marc epistemològic i identificant-ne i contrastant-ne les aportacions en relació amb el coneixement disciplinari disponible.
20. Planificar l'avaluació posttractament.
21. Planificar l'avaluació que s'ha de dur a terme durant la intervenció.
22. Proposar projectes i accions que estiguin d'acord amb els principis de responsabilitat ètica i de respecte pels drets humans i els drets fonamentals, la diversitat i els valors democràtics.
23. Reconèixer el codi deontològic i actuar de manera ètica.
24. Reconèixer els elements d'informació clau d'un discurs narratiu o dels resultats d'una avaluació estandarditzada.

25. Reconèixer les etapes del procés d'avaluació clínica.
26. Resumir la informació essencial per facilitar el procés de formulació dun cas clínic i de diagnòstic diferencial incorporant la perspectiva de gènere.
27. Utilitzar les nomenclatures i el llenguatge apropiats en cada context d'aplicació.
28. Utilitzar tècniques de facilitació de l'entrevista clínica.

Continguts

Bloc A: Aspectes Conceptuals.

Tema 1. Conceptes bàsics en l'avaluació clínica i en psicodiagnòstic: evolució històrica del concepte d'avaluació psicològica clínica, delimitació terminològica, models en psicodiagnòstic en l'avaluació psicològica clínica.

Bloc B: Estratègies i Procediments d'Avaluació en Psicologia Clínica.

Tema 2. El procés d'obtenció de un psicodiagnòstic: procés d'avaluació clínica, establiment d'hipòtesis diagnòstiques, avaluació de problemes i dimensions psicològiques, claus diagnòstiques, diagnòstic diferencial, anàlisi funcional de la conducta, criteris diagnòstics, la anamnesis i la història clínica, pronòstic i l'informe psicològic clínic.

Tema 3. La entrevista clínica: la entrevista en el context clínic, classificació de les entrevistes, avantatges i limitacions, fiabilitat i valides de la entrevista, descripció longitudinal del curs de la entrevista.

Tema 4. Avaluació de la personalitat normal en el context clínic: avaluació de la personalitat des de criteris empírics, avaluació de la personalitat des de criteris factorials, avaluació de la personalitat des de el paradigma dels 'cinc grans factors', avaluació de la personalitat des d'un paradigma psicobiològic.

Tema 5. Instruments psicomètrics multidimensionals i entrevistes generals en psicodiagnòstic: entrevistes generals (SCID-I), l'inventari de símptomes SCL-90-R, l'inventari multifàsic de personalitat de Minnesota (MMPI-II), l'inventari multifàsic de la personalitat de Minnesota revisat (MMPI-RF), el qüestionari d'anàlisi clínic (CAQ-II), l'inventari clínic multiaxial de Millon (MCMI-IV) i l'inventari d'Avaluació de la Personalitat (PAI).

Bloc C: Avaluació Clínica de diversos trastorns mentals.

Tema 6. Avaluació dels trastorns afectius

Tema 7. Avaluació dels trastorns d'ansietat.

Tema 8. Avaluació dels trastorns psicòtics.

Tema 9. Avaluació dels trastorns de la personalitat.

Metodologia

La metodologia docent de l'assignatura està orientada a fomentar la capacitat de presa de decisions, la capacitat de planificació, l'autonomia i l'actitud crítica. Es pretén que l'estudiant sigui capaç de decidir, d'acord a les hipòtesis diagnòstiques formulades el procediment, més adient, d'avaluació psicològica en clínica d'adults i, finalment, culminar el procés d'avaluació amb la transmissió oral i escrita (informe) dels resultats. Cal que l'estudiant sigui pro-actiu/va en la cerca d'informació envers l'estat actual dels diferents instruments d'avaluació clínica d'adults i els diferents procediments d'avaluació en els diferents trastorns psicopatològics.

La metodologia docent d'aquesta assignatura és pot dividir en tres blocs:

1. Docència dirigida. Està estructurada en tres activitats d'assistència obligada:

A. La primera consisteix en un cicle de conferències, modalitat presencial i/o virtual, amb suport de tecnologies multimèdia i que es fan en grups grans. Es pretén que l'estudiant sigui capaç d'assolir els principals conceptes

teòrics de l'avaluació en psicologia clínica de d'adults. La durada d'aquesta activitat serà de dues hores per tots els estudiants del mòdul.

B. La segona activitat consisteix en pràctiques d'aula dirigides o seminaris clínics que es realitzaran en grups petits, amb modalitat presencial i/o virtual, sota el principi d'aprenentatge basat en problemes (ABP). En aquestes pràctiques, a proposta de l'equip docent, s'analitzaran dos casos clínics on es treballarà tot el procés d'avaluació clínica i el laboració de l'informe clínic. Es pretén crear un espai d'anàlisi crític i d'aclariment del procés d'avaluació en psicologia clínica a realitzar en cada cas clínic, similar a l'establert en sessions clíniques hospitalàries, en relació als conceptes teòrics que s'han tractat en les conferències magistrals. La durada d'aquesta activitat, que els estudiants rebran quinzenalment, serà de dues hores impartida amb un terç dels estudiants del mòdul (grup 1/3). Aquesta activitat està orientada a les següents activitats formatives:

- Treballar les habilitats de l'avaluador clínic per la obtenció d'informació rellevant.
- Elaboració d'una història i anamnèsi clínica.
- Identificació del signes i símptomes clínics principals i secundaris.
- Formulació d'hipòtesis diagnòstiques.
- Planificar i dissenyar el procés d'avaluació clínica.
- Anàlisi i discussió sobre els instruments d'avaluació emprats.
- Interpretació dels resultats dels instruments d'avaluació emprats.
- Treballar les habilitats del avaluador clínic per la devolució oral dels resultats dels instruments d'avaluació emprats.
- El laboració de l'informe psicològic clínic assistencial.

C. La tercera activitat consisteix en una exposició oral per part de l'alumne (grup de dos persones màxim), d'un dels 5 temes proposats per l'equip docent, durant un període no superior a 25 minuts i amb suport visual tipus power-point. La durada d'aquesta activitat, que els estudiants rebran quinzenalment, serà de 4 hores repartides en dos sessions de dos hores i impartida amb un terç dels estudiants del mòdul sencer (grup 1/3). Aquesta darrera activitat està orientada a l'ampliació del contingut i coneixement teòric exposat a les classes magistrals amb grup sencer i a desenvolupar les capacitats de síntesi i defensa oral d'un tema d'avaluació en psicologia clínica d'adults. Els temes a escollir són:

1. Avaluació dels trastorns disruptius, del control dels impulsos i trastorns de la conducta.
2. Avaluació de les conductes suïcides i autolítiques.
3. Avaluació dels trastorns sexuals.
4. Avaluació dels trastorns adictius i per consum de substàncies.
5. Avaluació en violència de gènere.

2. Activitat Supervisada. Està estructurada en una activitat, obligada per l'estudiant, que pretén consolidar els continguts teòrics i pràctics de l'assignatura. Consisteix en un informe psicològic clínic assistencial. Específicament, és l'elaboració d'un informe clínic d'un cas clínic psicopatològic d'acord a la història clínica i els resultats de les diferents proves/instruments utilitzades per a l'avaluació psicològica del cas que els estudiants hauran d'interpretar. L'elaboració de l'informe es durà a terme en grups de dos estudiants màxim i, excepcionalment, un únic estudiant. Els professors ajudaran i supervisaran el treball en les espais d'horari de despatx i durant les setmanes d'avaluació dels resultats d'aprenentatge destinats a aquesta activitat. Pot haver-hi un dia específic de docència supervisada en modalitat presencial i/o virtual (veure cronograma docent).

3. Activitat Autònoma. Les activitats de treball autònom de l'estudiant inclouen, adicionalment a l'estudi i cerca bibliogràfica, la lectura de materials de continguts especialitzats o complementaris d'especial interès per a l'adquisició de les competències pròpies de l'assignatura.

Nota: La metodologia docent i l'avaluació proposades poden experimentar alguna modificació en funció de les restriccions a la presencialitat que imposin les autoritats sanitàries. L'equip docent detallarà a través de l'aula moodle o el mitjà de comunicació habitual el format presencial o virtual/on-line de les diferents activitats dirigides i d'avaluació, tenint en compte les indicacions de la facultat en funció del que permeti la situació sanitària.

Nota: es reservaran 15 minuts d'una classe, dins del calendari establert pel centre/titulació, per a la complementació per part de l'alumnat de les enquestes d'avaluació de l'actuació del professorat i d'avaluació de l'assignatura/mòdul.

Activitats formatives

Títol	Hores	ECTS	Resultats d'aprenentatge
Tipus: Dirigides			
Conferències	24	0,96	10, 11, 12, 18, 23, 24, 25, 27
Seminaris de casos clínics	12	0,48	2, 3, 6, 7, 23, 28
Tipus: Supervisades			
Treball supervisat	13,5	0,54	3, 5, 8, 12, 27
Tipus: Autònomes			
Cerca de documentació en revistes, llibres i Internet	25	1	5, 19
Estudi	47,5	1,9	10, 11, 12, 19, 25
Lectura de textos	25	1	5, 19

Avaluació

L'avaluació de l'assignatura conté evidències d'aprenentatge individuals i col·lectives o en grup minoritari de dos persones màxim, segons les pautes d'avaluació marcades per la Facultat de Psicologia: <https://www.uab.cat/web/estudiar/graus/graus/avaluacions-1345722525858.html>.

A. Evidències d'aprenentatge individuals:

- Es realitzaran dues proves escrites obligatòries, en modalitat presencial i/o virtual, tipus test d'elecció múltiple, una prova d'evidència d'aprenentatge (EVA1) pels blocs temàtics A i B (temes 1-5a) amb preguntes d'un cas clínic i l'altra prova d'evidència d'aprenentatge (EVA2) pels blocs temàtics B i C (temes 5b-9) i d'un cas clínic. El valor de qualificació parcial de cada prova serà del 30% per EVA1 i del 30% per EVA2. Aquestes proves estaran orientades a posar de manifest la capacitat de l'estudiant en aplicar els conceptes i les teories treballades en l'avaluació psicologia clínica en l'edat adulta objecte d'estudi de l'assignatura. La nota total d'aquestes proves escrites tindrà un valor màxim del 60% de la nota final de l'assignatura. Aquestes evidències d'aprenentatge seràn avaluades durant el primer (EVA1) i segon (EVA2) període avaluatiu.
- Es realitzarà un portafoli de pràctiques (EVA4) amb l'informe dels dos casos realitzats durant els seminaris clínics duts a terme al llarg del curs. Durant el transcurs de cada seminari clínic s'aniran fent les diferents parts dels informes psicològics clínics en l'àmbit d'adults. El valor de la qualificació d'aquesta evidència d'aprenentatge serà del 10% de la nota final de l'assignatura. Aquesta evidència d'aprenentatge es lliurarà durant la setmana 15 o 16.

B. Evidència d'aprenentatge col·lectiva (màxim dues persones):

- Es realitzarà una prova d'evidència d'aprenentatge tutoritzada mitjançant la realització d'un informe clínic d'un cas pràctic (EVA3). Presentació escrita. La nota total en aquesta evidència d'aprenentatge tindrà un valor màxim del 15% de la nota final de l'assignatura. Es podrà fer de forma individual o bé en grups d'un màxim de dues persones. Aquesta evidència d'aprenentatge es lliurarà durant la setmana 15 o 16.

- Es realitzarà una presentació oral i amb suport de power-point (EV5), durant no més de 25 minuts, d'un dels 5 temes d'avaluació psicològica clínica d'adults i proposats per l'equip docent: avaluació dels trastorns disruptius i del control dels impulsos, avaluació de les conductes suïcides i autolítiques, avaluació dels trastorns sexuals, avaluació dels trastorns adictius i per consum de substàncies, i avaluació en violència de gènere. El valor de la qualificació d'aquesta evidència d'aprenentatge serà del 15% de la nota final de l'assignatura. S'haurà de fer amb grups de 2 persones. La nota serà posada de forma individual per cada membre del grup. Aquesta evidència d'aprenentatge s'avaluarà, presencialment i/o virtualment, durant les setmanes 13 i 14.

La nota final de l'assignatura estarà conformada per la següent formulació: dues proves escrites tipus test (EVA1 i EVA2), la redacció de l'informe clínic tutoritzat (EVA3), el portafoli de pràctiques (EVA4) i la presentació oral (EVA5). Cadascuna de les evidències d'aprenentatge tenen el pes ponderat prèviament assenyalat. Es calcula a partir de la següent fórmula i prerrequisit: $\text{Nota final} = [(\text{Nota EVA1} \times 0.3) + (\text{Nota EVA2} \times 0.3) + (\text{Nota EVA3} \times 0.15) + (\text{Nota EVA4} \times 0.10) + (\text{Nota EVA5} \times 0.15)]$.

Cal tenir en consideració els següents termes de l'avaluació:

Definició d'estudiant avaluable: L'alumnat que hagi lliurat evidències d'aprenentatge amb un pes igual o superior a 4 punts (40%) del total de l'assignatura, no podrà constar en actes com a "no avaluable". Cas de considerar-se presentat/ada o avaluable, es qualificaran amb un 0 les evidències a les que no s'hagi presentat l'estudiant.

Definició de superació de l'assignatura: un/a estudiant ha superat l'assignatura quan s'ha presentat a totes les evidències d'aprenentatge obtenint un total d'almenys 5 punts en l'avaluació continuada, amb un mínim de 3,5 punts o més (en una escala 0-10) en cadascuna de les evidències realitzades. En cas de no assolir aquests requisits la nota màxima que es pot obtenir és de 4.5 punts.

Proves de recuperació: la setmana de recuperacions els estudiants tindran opció sols de recuperar les evidències d'aprenentatge escrites individuals (prova tipus test o EVA1 i EVA2) no superades i prèviament presentades. Així, pot optar l'estudiant que al llarg de l'avaluació continuada hagi realitzat les evidències d'aprenentatge amb un pes igual o major a 2/3 parts de la qualificació total i hagi obtingut una nota inferior a 5 punts i major o igual a 3,5 punts. El criteri d'assignatura superada serà el mateix que per l'avaluació continuada, substituint només les notes de la/es evidències superada/es. En cas de no assolir els requisits establerts la nota màxima a consignar en l'expedient acadèmic serà de 4.5 punts. La recuperació escrita individual consistirà en una prova escrita tancada, de modalitat presencial i/o virtual, amb preguntes tipus test de resposta múltiple sobre el contingut teòric no superat i amb preguntes sobre un cas clínic.

No es preveu que l'alumnat de 2^a o posterior matrícula s'avalui mitjançant una única prova de síntesi no recuperable.

Activitats d'avaluació

Títol	Pes	Hores	ECTS	Resultats d'aprenentatge
Evidència EVA1 (primera prova escrita tipus test d'elecció múltiple)	30% (Bloc temàtic A i B)	1,5	0,06	3, 7, 10, 11, 12, 18, 19, 20, 21, 24, 25, 27
Evidència EVA2 (segona prova escrita tipus test d'elecció múltiple)	30% (Bloc temàtic B i C)	1,5	0,06	3, 7, 9, 10, 11, 12, 19, 20, 21, 24, 25, 27
Evidència EVA3 (Informe d'un cas clínic treballat íntegrament per l'alumne)	15%	0	0	1, 2, 3, 4, 5, 8, 9, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 23, 24, 26, 27
Evidència EVA4 (Portafoli seminari de casos clínics)	10%	0	0	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 20, 22, 23, 24, 26, 27, 28
Evidència EVA5 (Exposició oral tema d'avaluació)	15%	0	0	5, 6, 7, 8, 10, 11, 12, 15, 19, 20, 21, 22, 23, 26, 27

Bibliografia

Manuels acadèmics-Bibliografia bàsica:

DEUS J., DEVÍ J. Evaluación en Psicología Clínica de Adultos. Barcelona: Editorial UOC, 2019.

CARRASCO M.A., RAMIREZ I., DEL BARRIO V. Evaluación Clínica. Diagnóstico, formulación y contrastación de los trastornos psicológicos. Madrid: Editorial Sanz y Torres, 2013.

Manuels rellevants:

CABALLO V.E. Manual para la evaluación clínica de los trastornos psicológicos. Trastornos de la edad adulta e informes psicológicos. Madrid: Pirámide, 2008.

MARÍN-MARTÍN, C. Guía práctica de evaluación psicológica clínica: Desarrollo de competencias. Madrid: Editorial Pirámide, 2021.

Bibliografia complementària:

AIKEN R.L. Tests psicológicos y evaluación. México: Pearson Educación, 2003¹¹.

BUELA-CASAL G., CABALLO V.E., SIERRA J.C. Manual de evaluación en psicología clínica y de la salud. Madrid: Siglo XXI, 1996.

BUELA-CASAL G., SIERRA J.C. Manual de evaluación y tratamientos psicológicos. Madrid: Biblioteca Nueva, 2001.

BULBENA A., BERRIOS, G.E., FERNÁNDEZ, P. Medición clínica en psiquiatría y psicología. Barcelona: Masson, 2000.

CABALLO V.E. Manual para la evaluación clínica de los trastornos psicológicos. Estrategias de evaluación, problemas infantiles y trastornos de ansiedad. Madrid: Pirámide, 2005.

COHEN R.J., SWERDLIK M.E. Pruebas y evaluación psicológicas. Introducción a las pruebas y a la medición. México: McGraw-Hill, 2001.

COLOM-MARAÑÓN R. Tests, inteligencia y personalidad. Madrid: Pirámide, 1995.

COMECHÉ M.I., DÍAZ M.I., VALLEJO M.A. Cuestionarios, inventarios y escalas, ansiedad, depresión y habilidades sociales. Madrid: Fundación Universidad-Empresa, 1995.

CORMIER W.H., CORMIER L.S. Estrategias de entrevista para terapeutas. Bilbao: DDB, 1994².

FERNÁNDEZ-BALLESTEROS R. Evaluación psicológica: conceptos, métodos y estudio de casos. Madrid: Pirámide, 2011.

FERNÁNDEZ-BALLESTEROS R., OLIVA M., VIZCAÍNO C., ZAMARRÓN M.D. Buenas prácticas y competencias en evaluación psicológica. Madrid: Editorial Pirámide, 2010.

GUTIÉRREZ T., RAICH R.M., SÁNCHEZ D., Y DEUS J. Instrumentos de evaluación en psicología de la salud. Madrid: Alianza editorial, 2003.

KIRCHNER T., TORRES M., FORNS M. Evaluación psicológica: modelos y técnicas. Barcelona: Paidós, 1998.

MATESANZ A. Evaluación estructurada de la personalidad. Madrid: Pirámide, 1997.

MORENO-ROSSET C. Evaluación psicológica: teoría y práctica. Madrid: Editorial Sanz y Torres, 2005.

MUÑOZ M. Manual práctico de evaluación psicológica clínica. Madrid: Síntesis, 2003.

MUÑOZ-LÓPEZ M., ROA ÁLVARO A., PÉREZ-SANTOS E., SANTOS-OLMOS A., Y DE VICENTE COLOMINA A. Instrumentos de evaluación en salud mental. Madrid: Pirámide 2002.

URBINA S. Claves para la evaluación con tests psicológicos. Barcelona: TEA Ediciones, 2007.

VÁZQUEZ C., Y MUÑOZ M. Entrevista diagnóstica en salud mental. Madrid: Síntesis, 2002.

Programari

No n'hi ha.